

توسعه بانکداری اسلامی،

زمینه ساز تحول در حوزه پولی و مالی کشور

دکتر سید حمید پورمحمدی
معاون امور بانکی، بیمه و شرکت های دولتی
وزارت امور اقتصادی و دارایی

کشوری که نیات و اهداف بلند نظرانه اقتصادی را در سرمایه پروراند و آن هم رسیدن به مقام اول اقتصادی در منطقه خاورمیانه است، برای تحقق اهداف اقتصادی خود باید اولاً، نسبت به طراحی و به کارگیری نهادهای پولی و مالی جدید اقدام کند و ثانیاً، ابزارهای مالی جدیدی را نیز طراحی کرده و به کارگیرد. بدیهی است که این اقدامات باید منطبق با دین مبین اسلام باشد تا با شکل گیری نهادهای پولی و مالی جدید و ابزارهای نوین مالی اسلامی زمینه لازم برای تحرک اقتصادی کشور فراهم آید. به بیان دیگر، نهادهای مالی همانند موتور محرکه اقتصاد یک کشور هستند و چنانچه خواهان توسعه و پیشرفت دو چندان در حوزه اقتصاد کشور باشیم، باید موتورهای محرکه متناسب با سرعت، شتاب و حجم عملیات پیش رو طراحی و حرکت داده شوند. بنابراین، در گام اول، هفت نهاد پولی و مالی جدید در حوزه بازار پول و سرمایه اسلامی در همایش ابزارهای جدید مالی بانکداری اسلامی مطرح شد و مورد بررسی قرار گرفت. شایان ذکر است که به این منظور، نه تنها از تجربیات و قابلیت های درون کشور، بلکه از سایر ظرفیت های جهان اسلام، به خصوص بانک توسعه اسلامی نیز بهره گیری می شود.

یکی از افتخارات نظام جمهوری اسلامی ایران بعد از انقلاب این بود که مبدع نظام بانکداری اسلامی است. به عبارت دیگر، ایران در زمینه پیاده سازی بانکداری اسلامی در آن مقطع پیشتاز بود و قانون عملیات بانکی بدون ربا را با گذشت چند صباحی از انقلاب تدوین و تصویب کرد و مبنای عمل در کشور قرار داد.

اما با گذشت زمان، قانون عملیات بانکی بدون ربا با دو چالش اصلی مواجه شد: نکته اول اینکه از سال ۱۳۶۳ تاکنون هیچ گونه تغییری در این قانون ایجاد نشد، در حالی که کشور ما دو دهه تجربه اجرایی جدید پیدا کرده است؛ و نکته دوم این که حتی بخش زیادی از ظرفیت های این قانون نیز مسکوت باقی مانده است. این در حالی است که سایر کشورهای اسلامی به امر بانکداری اسلامی توجه جدی دارند و اقدامات موثری را در این زمینه به فعلیت رسانده اند. شایان ذکر است که بانکداری های بزرگ و خارج از جوامع مسلمان نیز با هدف استفاده از منابع مالی مسلمانان تلاش های گسترده ای را در امر بانکداری اسلامی به عمل آورده اند و بخش هایی از سازمان خود را به امر توسعه بانکداری اسلامی اختصاص داده اند.

پرو واضح است که در مقطع کنونی کشور ایران، هم به عنوان ام القری کشورهای اسلامی و هم به عنوان

استفاده
از تجربیات
سایر
کشورهای
اسلامی در
زمینه
ابزارهای مالی
برای کشور
ایران حایز
اهمیت است

بانک توسعه اسلامی

ضمناً در کنار برگزاری این همایش، فرصت مغتنمی ایجاد شد تا الگوی جدید بانکداری اسلامی که توسط کارگروه بانکداری اسلامی وزارت امور اقتصادی و دارایی طراحی شده بود، به بانک توسعه اسلامی و بانک‌های جهان اسلام پیشنهاد شود و بر این اساس، بخشی از این همایش به تشریح این الگو توسط صاحب‌نظران ایرانی برای بانک توسعه اسلامی اختصاص یافت و بخشی دیگر در مورد استفاده ایران از تجربیات و ظرفیت‌های بانک توسعه اسلامی در طراحی و به کارگیری ابزارهای مالی اسلامی بود.

بدیهی است که نیازها و ضرورت‌ها زمینه‌ساز تحول و نوآوری‌های جدید در جامعه هستند و نظام پولی کشور نیز تاکنون ظرفیت و قابلیت پاسخگویی به خواسته‌های روزمره و متعارف اقتصاد کشور را داشته است. اما در شرایط فعلی که سند چشم‌انداز کشور به عنوان هدف متعالی اقتصاد ملی از یک طرف، و سیاست‌های اصل ۴۴ قانون اساسی نیز به عنوان ضرورت روز از طرف دیگر مطرح شده است، تحقق این فرصت‌ها به جز با تحول و نوآوری در حوزه پولی و مالی کشور امکان‌پذیر نخواهد بود.

صکوک، ابزاری برای جمع‌آوری نقدینگی و سرمایه‌گذاری

ضرورت‌های فعلی، نظام پولی و مالی کشور را وادار کرد که ضمن اندیشیدن به نهادها و ابزارهای جدید، اقدامات خود را سرعت و شتاب بیشتری بخشد و از این رو، بررسی ابزارهای جدید مانند هجینگ، صکوک و نهادهای پولی و مالی جدید موضوعیت یافت تا با اتکای به این ابزارها، اهداف چشم‌انداز و سیاست‌های ابلاغی اصل ۴۴ قانون اساسی محقق شود.

اما آنچه باید بدان توجه کرد، موضوع استفاده از تجربه سایر کشورها است. به بیان دیگر، کشورهای مختلف به یک ابزار بسنده نمی‌کنند و همواره برای نوآوری‌های جدید در تلاش هستند تا بتوانند به طرق ممکن دارایی‌های فیزیکی مردم را به اوراق مالی تبدیل کنند و این اوراق مالی را در جهت رشد و توسعه اقتصادی کشور به کار گیرند تا همانند خون در شریان‌های اقتصادی کشور به جریان افتد. بنابراین، استفاده از تجربیات سایر کشورهای اسلامی در زمینه ابزارهای مالی برای کشور ایران حایز اهمیت است.

موثرترین تجربه در سطح جهان اسلام هم اکنون ابزار مالی صکوک (اوراق قرضه اسلامی) است. این تجربیات در همایش ابزارهای نوین مالی بانکداری اسلامی توسط صاحب‌نظران بانک توسعه اسلامی مطرح شد و قابلیت اجرایی آن در سطح کشور مورد نقد و بررسی قرار گرفت. شایان ذکر است که نوآوری ابزارهای نوین مالی اسلامی نیز که بعضاً مبتنی بر عقود اجاره‌ای، به خصوص اجاره به شرط تملیک است، در

این همایش در معرض داوری صاحب‌نظران و به خصوص کارشناسان بانک توسعه اسلامی قرار گرفت.

تحقق اهداف با سرمایه‌گذاری‌های کلان

تحقق اهداف سند چشم‌انداز، با افزایش حجم سرمایه‌گذاری‌ها امکان‌پذیر خواهد شد. بنابراین، وظیفه حاکمیت و قانونگذاران فراهم آوردن آسودگی خاطر و تضمین سرمایه‌ها است تا سرمایه‌گذاران، منابع خود را در مسیر رشد و توسعه اقتصادی کشور به کار گیرند. نوسانات ناشی از تغییرات نرخ ارزهای مختلف نیز از مهمترین موانع در این بخش است و وظیفه حمایتگران سرمایه‌گذاری، بکارگیری ابزارهایی برای پوشش ریسک سرمایه‌گذاران در مقابل این نوسانات است. ابزار مالی جدید تحت عنوان «هجینگ» که در کشور ما مراحل بررسی و تطبیق با مبانی شرعی را می‌گذرانند، به همین منظور طراحی شده است و استفاده از تجربه بانک توسعه اسلامی به عنوان بانکی که طبق موازین عمل می‌کند، در این زمینه راهگشا خواهد بود.

سخن آخر

اکنون که کارگروه نوآوری‌های مالی و پولی در وزارت امور اقتصادی و دارایی فعالیت دارد، فرصت‌های مناسبی در اختیار صاحب‌نظران در داخل و در خارج کشور خواهد بود تا نظریات، دیدگاه‌ها، پیشنهادها، ابداعات و ابتکارات مالی خود را به این کارگروه منعکس کنند و با نقد مشتاقانه و موثر، زمینه را برای هر چه بهتر اجرایی شدن این نوآوری‌ها فراهم نمایند. بنابراین، دبیرخانه این کارگروه آمادگی پذیرش ایده، نقد و پیشنهادهاست.

طراحی

نهادهای پولی و

مالی جدید و

بکارگیری ابزارهای

نوین مالی اسلامی،

زمینه لازم برای

تحرك اقتصادی

کشور را فراهم

خواهند آورد